

Suvestinė redakcija nuo 2023-12-01

Įsakymas paskelbtas: Žin. 2011, Nr. [129-6134](#), i. k. 1112250ISAK000V-922

Nauja redakcija nuo 2023-12-01:

Nr. [V-819](#), 2023-07-18, paskelbta TAR 2023-07-18, i. k. 2023-14784

LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRAS

ĮSAKYMAS

**DĖL NEBRANDUOLINĖS ENERGETIKOS OBJEKTŲ, ŽEMĖS IR PASTATŲ
DEZAKTYVAVIMO TAISYKLIŲ PATVIRTINIMO**

2011 m. spalio 20 d. Nr. V-922

Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymo 6 straipsnio 1 punktu:

1. T v i r t i n u Nebranduolinės energetikos objektų, žemės ir pastatų dezaktyvavimo taisykles (pridedama).
2. P a v e d u šio įsakymo vykdymą kontroliuoti viceministrui pagal veiklos sritį.

SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRAS

RAIMONDAS ŠUKYS

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro
2011 m. spalio 20 d. įsakymu Nr. V-922
(Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro
2023 m. liepos 18 d. įsakymo Nr. V-819
redakcija)

NEBRANDUOLINĖS ENERGETIKOS OBJEKTŲ, ŽEMĖS IR PASTATŲ DEZAKTYVAVIMO TAISYKLĖS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Nebranduolinės energetikos objektų, žemės ir pastatų dezaktyvavimo taisyklės (toliau – Taisyklės) nustato veiklos su radioaktyviaisiais šaltiniais vykdytojo (toliau – veiklos vykdytojas) ir dezaktyvavimą atliekančių darbuotojų pareigas dezaktyvuojant radiologinio incidento ar radiologinės avarijos (toliau – avarija) metu radioaktyviosiomis medžiagomis užterštas nebranduolinės energetikos objekto (toliau – objektas) patalpas, pastatus ir teritoriją (privažiavimo, priejimo kelius ir žemę) bei dezaktyvavimo atlikimo tvarką ir metodus.

2. Objekto patalpos, pastatai ir žemė yra laikomi užterštais radioaktyviosiomis medžiagomis, jeigu išmatuota gama (γ) spinduliuotės dozės galia 10 cm atstumu nuo matuojamojo paviršiaus yra didesnė nei 1 $\mu\text{Sv/h}$ arba išmatuotas tiesioginis beta (β) spinduliuotės intensyvumas daugiau nei 1 000 impulsų/s ar alfa (α) spinduliuotės intensyvumas daugiau nei 50 impulsų/s 1–2 cm atstumu nuo matuojamojo paviršiaus.

3. Veiklos vykdytojas organizuoja ir atlieka objekto patalpų, pastatų ir žemės dezaktyvavimą savo jėgomis, o tais atvejais, kai savo jėgomis to atlikti negali, privalo kreiptis į veiklos vykdytoją, turintį licenciją vykdyti veiklą su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais, suteikiančią teisę tvarkyti radioaktyviasias atliekas (toliau – radioaktyviųjų atliekų tvarkytojas).

4. Veiklos vykdytojo pasirengimas atlikti objekto patalpų, pastatų ir žemės dezaktyvavimą turi būti aprašytas avarijų valdymo plane, parengtame vadovaujantis Radiacinės saugos centro direktoriaus tvirtinamu Dokumentų, būtinų veiklai su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais įteisinti, rengimo tvarkos aprašu.

5. Taisyklėse vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos radiacinės saugos įstatyme, Lietuvos Respublikos radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatyme, Lietuvos higienos normoje HN 73:2018 „Pagrindinės radiacinės saugos normos“, patvirtintoje Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2001 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. 663 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 73:2018 „Pagrindinės radiacinės saugos normos“ patvirtinimo“ (toliau – Lietuvos higienos norma HN 73:2018 „Pagrindinės radiacinės saugos normos“), Lietuvos higienos normoje HN 99:2019 „Gyventojų apsauga įvykus branduolinei ar radiologinei avarijai“, patvirtintoje Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. gruodžio 7 d. įsakymu Nr. V-1040 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 99:2019 „Gyventojų apsauga įvykus branduolinei ar radiologinei avarijai“ patvirtinimo“ (toliau – Lietuvos higienos norma HN 99:2019 „Gyventojų apsauga įvykus branduolinei ar radiologinei avarijai“), ir kituose teisės aktuose, reglamentuojančiuose civilinę ir radiacinę saugą.

II SKYRIUS VEIKLOS VYKDYTOJO IR DEZAKTYVAVIMĄ ATLIEKANČIŲ DARBUOTOJŲ PAREIGOS

6. Veiklos vykdytojas turi:

6.1. aprūpinti dezaktyvavimą atliekančius darbuotojus asmeninės apsaugos priemonėmis, individualiaisiais ir skaitmeniniais dozimetrais, dozės galios ir (ar) radioaktyviojo užterštumo

nustatymo prietaisais ir dezaktyvavimo priemonėmis;

6.2. užtikrinti dezaktyvavimą atliekančių darbuotojų išorinės ir vidinės apšvitos kontrolę, vadovaudamasis Radiacinės saugos centro direktoriaus tvirtinamomis Avariją likviduojančių darbuotojų išorinės ir vidinės apšvitos dozimetrinės kontrolės, transporto priemonių, įrangos ir kitų daiktų radioaktyviojo užterštumo kontrolės įvykus branduolinei ar radiologinei avarijai rekomendacijomis;

6.3. atsižvelgdamas į radioaktyviųjų medžiagų fizinį būvį ir cheminę sudėtį bei radioaktyviosiomis medžiagomis užteršto paviršiaus savybes, parinkti dezaktyvavimo metodus, nurodytus Taisyklių 15 punkte, kurie padėtų sumažinti susidarančių radioaktyviųjų atliekų kiekį ir palengvintų jų tvarkymą.

7. Dezaktyvavimą atliekantys darbuotojai turi:

7.1. naudoti asmeninės apsaugos priemones bei individualiuosius ir skaitmeninius dozimetrus;

7.2. asmeninės apsaugos priemones apsirengti ir nusirengti tam skirtose vietose;

7.3. pažeistas asmeninės apsaugos priemones nedelsdami pakeisti naujomis;

7.4. naudojamus dozės galios ir (ar) radioaktyviojo užterštumo nustatymo prietaisus, kai matuojamas tiesioginis beta (β) dalelių spinduliuotės intensyvumas, apsaugoti nuo radioaktyviojo užterštumo (įdėti į plastikinį maišelį);

7.5. kontroliuoti dezaktyvavimo efektyvumą dozės galios ir (ar) radioaktyviojo užterštumo nustatymo prietaisais;

7.6. dozės galios ir (ar) radioaktyviojo užterštumo nustatymo prietaisus bei dezaktyvavimo priemones dėti ant radioaktyviosiomis medžiagomis neužterštų paviršių arba ant neperšlampama danga uždengtų radioaktyviosiomis medžiagomis užterštų paviršių;

7.7. vidinėje ir išorinėje apsaugos zonose nevalgyti, negerti, nerūkyti, nesinaudoti kosmetika;

7.8. neišeiti iš išorinės apsaugos zonos ir iš jos neišnešti naudotų dozės galios ir (ar) radioaktyviojo užterštumo nustatymo prietaisų ir dezaktyvavimo priemonių, kol nebus atlikta jų radioaktyviojo užterštumo kontrolė ir, jeigu reikia, dezaktyvavimas, vadovaujantis Radiacinės saugos centro direktoriaus tvirtinamomis Žmonių dezaktyvavimo, įvykus branduolinei ar radiologinei avarijai, rekomendacijomis.

III SKYRIUS

OBJEKTO PATALPŲ, PASTATŲ IR ŽEMĖS DEZAKTYVAVIMO REIKALAVIMAI

8. Objekto patalpų, pastatų ir žemės radioaktyviojo užterštumo kontrolė atliekama prieš ir po jų dezaktyvavimo, vadovaujantis matavimų atstumais ir radioaktyviojo užterštumo lygiais, nurodytais Taisyklių 2 punkte.

9. Iki objekto patalpų, pastatų ir žemės dezaktyvavimo darbų pabaigos turi būti taikomos šios radioaktyviojo užterštumo plitimą mažinančios priemonės:

9.1. objekto patalpose ar pastatuose išjungta ventiliacija, uždaryti langai ir durys;

9.2. aplink avarijos židinį nustatyta vidinė ir išorinė apsaugos zonos Lietuvos higienos normoje HN 99:2019 „Gyventojų apsauga įvykus branduolinei ar radiologinei avarijai“ nustatytais perimetrais ir organizuota patekimo į nustatytas apsaugos zonas kontrolė;

9.3. vidinė ir išorinė apsaugos zonos paženklintos Lietuvos standarte LST EN ISO 361:2016 nustatytu pagrindiniu jonizuojančiosios spinduliuotės ženklu, o pavojingumui pabrėžti pagrindinis jonizuojančiosios spinduliuotės ženklas gali būti papildytas užrašais („Atsargiai! Jonizuojančioji spinduliuotė“, „Dėmesio! Pavojinga zona“, „Eiti draudžiama“). Taip pat turi būti nurodytas asmens, atsakingo už radiacinę saugą, vardas, pavardė ir telefono numeris;

9.4. jeigu įmanoma, aplink objekto patalpas, pastatus ir žemę, užterštą radioaktyviosiomis medžiagomis, įrengti inžineriniai barjerai (plastikinės plėvelės uždangos, grioviai, pylimai ir kt.).

10. Prieš dezaktyvuojant objekto patalpas, pastatus ir žemę būtina:

10.1. pašalinti nešvarumus (šiukšles, nukritusius lapus, samanais ir kt.);

10.2. plastikine plėvele uždengti radioaktyviosiomis medžiagomis užterštus plotus (lubas, sienas, langus, grindis, grindinį ar kt.) ir išnešti radioaktyviosiomis medžiagomis užterštus daiktus;

10.3. parinkti dezaktyvavimą atliekančių darbuotojų darbo vietas taip, kad dezaktyvavimo metu jie vienas kito neužterštų radioaktyviosiomis medžiagomis.

11. Objekto patalpų, pastatų ir žemės dezaktyvavimas pradedamas nuo užterštos vietos krašto ir tęsiamas centro link. Jeigu yra kelios radioaktyviosiomis medžiagomis užterštos vietos, pirmiausia dezaktyvuojamos tos vietos, kuriose yra nustatytas didžiausias radioaktyvusis užterštumas.

12. Objekto patalpos dezaktyvuojamos nuo aukščiausiai esančios radioaktyviosiomis medžiagomis užterštos vietos – lubų, po to dezaktyvuojamos sienos, patalpoje esantys daiktai ir grindys.

13. Objekto pastato dezaktyvavimas pradedamas nuo stogo, po to dezaktyvuojami lietvamzdžiai, sienos.

14. Objekto teritorijos dezaktyvavimas pradedamas nuo radioaktyviosiomis medžiagomis užterštų privažiavimo ir priejimo kelių, po to dezaktyvuojamos aukščiausios teritorijos vietos. Dezaktyvavimas baigiamas dezaktyvavus likusią žemę ir teritorijoje esančius kelius.

15. Objekto patalpų, pastatų ir žemės dezaktyvavimas atliekamas taikant šiuos metodus:

15.1. pirmiausiai dezaktyvuojama taikant dezaktyvavimo metodus, nesukeliančius radioaktyviųjų medžiagų plitimo (valoma drėgnais skudurėliais, siurbiamo, palaistytas plotas valomas šepetiais ar šluojamas ir kt.), po to dezaktyvuojama vandeniu ir (ar) dezaktyvavimo tirpalais;

15.2. kai dezaktyvavimas vandeniu ir (ar) dezaktyvavimo tirpalais neveiksmingas, taikomi mechaniniai užterštų paviršių dezaktyvavimo metodai (plovimas suspausto vandens srove, gramdymas, šveitimas, šlifavimas ir kt.) ir įgyvendinamos papildomos radioaktyviųjų medžiagų plitimą mažinančios priemonės (naudojamos plastikinės uždangos, įrengiami dezaktyvavimui naudoto vandens surinkimo latakai ir talpyklos, dulkių susiurbimo sistemos ir kt.);

15.3. paviršių sujungimai (sienų, langų, čerpių, trinkelio ir kt.) pirmiausiai dezaktyvuojami taikant sausus dezaktyvavimo metodus (siurbimą, gramdymą, ravėjimą ir kt.), vanduo ir dezaktyvavimo tirpalai naudojami tik įsitikinus, kad jų nepateks po sujungimais;

15.4. skystos radioaktyviosios medžiagos valomos sugeriamuoju popieriumi, audeklu ar sugeriamaisiais milteliais;

15.5. miltelių formos radioaktyviosios medžiagos plaunamos vandeniu arba dezaktyvavimo tirpalais, prieš tai įsitikinus, kad vanduo nesukels cheminės reakcijos, skatinančios radioaktyviojo užterštumo plitimą;

15.6. dezaktyvuojama žemė sudrėkinama, kad nedulkėtų, nukasama, kraunama į transporto priemonę ir uždengiama, kad vežant nebyrėtų ar nedulkėtų.

16. Naudojant papildomas technines priemones (įrengtus vandens nutekėjimo latakus ir surinkimo talpyklas, vandens išsiurbimo sistemas ir kt.), dezaktyvavimui naudotas vanduo ir dezaktyvavimo tirpalai turi būti surenkami į rezervuarus ir saugomi tol, kol bus įvertintas jų radioaktyvusis užterštumas.

17. Jeigu dezaktyvavus objekto patalpas, pastatus ir žemę, jų radioaktyvusis užterštumas viršija Taisyklių 2 punkte nurodytus lygius, objekto patalpos, pastatai ir žemė dezaktyvuojami pakartotinai.

18. Jeigu du kartus dezaktyvavus objekto patalpas, pastatą ar žemės plotą radioaktyviojo užterštumo pašalinti nepavyksta, radioaktyvusis užterštumas laikomas fiksuotu. Sprendimą dėl objekto patalpų, pastatų ir žemės, kuriems nustatytas fiksuotas radioaktyvusis užterštumas, tolesnio naudojimo ar tvarkymo priima Radiacinės saugos centras.

19. Galutinį sprendimą, kad radioaktyviosiomis medžiagomis užteršto objekto patalpos, pastatai ir žemė yra tinkamai dezaktyvuoti ir toliau taikyti radiacinės saugos priemones netikslinga, priima Radiacinės saugos centras.

20. Dezaktyvavimo metu susidariusios radioaktyviosios atliekos (radioaktyviosiomis medžiagomis užterštas vanduo, žemė, dezaktyvavimą atlikusių darbuotojų asmeninės apsaugos priemonės, surinkti nešvarumai ir kt.), kurių aktyvumas ar aktyvumo koncentracija viršija Lietuvos higienos normoje HN 73:2018 „Pagrindinės radiacinės saugos normos“ nustatytas radionuklidų nereguliavimo ar nebekontroliavimo aktyvumo koncentracijos ar aktyvumo vertės, yra surenkamos ir tvarkomos kaip radioaktyviosios atliekos, vadovaujantis Lietuvos higienos normos HN 89:2022 „Radioaktyviųjų atliekų tvarkymas“, patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2001 m. vasario 19 d. įsakymu Nr. 121 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 89:2022 „Radioaktyviųjų atliekų tvarkymas“ patvirtinimo“, nuostatomis.

21. Jeigu dezaktyvavimo metu susidariusių radioaktyviosiomis medžiagomis užterštų atliekų aktyvumas ar aktyvumo koncentracija neviršija Lietuvos higienos normoje HN 73:2018 „Pagrindinės radiacinės saugos normos“ nustatytų radionuklidų nereguliavimo ar nebekontroliavimo aktyvumo koncentracijos ar aktyvumo verčių, jos tvarkomos kaip komunalinės atliekos.

IV SKYRIUS

DEZAKTYVAVIMO DOKUMENTŲ RENGIMAS IR PATEIKIMAS

22. Veiklos vykdytojas arba dezaktyvavimą atliksiantis radioaktyviųjų atliekų tvarkytojas ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo avarijos pradžios turi sudaryti objekto patalpų, pastatų ir žemės dezaktyvavimo planą, kuriame pateikiami šie duomenys:

22.1. asmuo, atsakingas už dezaktyvavimo organizavimą (vardas ir pavardė, pareigos, telefono numeris);

22.2. dezaktyvavimo vykdytojas (juridinio asmens teisinė forma, pavadinimas, buveinė ir kodas);

22.3. dezaktyvavimo vietos adresas ir dezaktyvuojamo objekto pavadinimas;

22.4. dezaktyvavimo metodai;

22.5. dezaktyvavimo priemonės;

22.6. dezaktyvavimo metu naudojamos asmeninės apsaugos priemonės;

22.7. darbuotojų išorinės ir vidinės apšvitos stebėsenos vykdymo priemonės;

22.8. gama dozės galios ir (ar) likutinio paviršių radioaktyviojo užterštumo lygis, kurio turi neviršyti dezaktyvuoti objektai;

22.9. dezaktyvavimo metu susidariusių radioaktyviųjų atliekų laikinojo saugojimo vieta.

23. Veiklos vykdytojas arba dezaktyvavimą atlikęs radioaktyviųjų atliekų tvarkytojas per 10 darbo dienų nuo objekto patalpų, pastatų ir žemės dezaktyvavimo pabaigos turi parengti dezaktyvavimo ataskaitą, kurioje pateikiami šie duomenys:

23.1. dezaktyvavimo vykdytojas (juridinio asmens teisinė forma, pavadinimas, buveinė ir kodas);

23.2. dezaktyvavimo vietos adresas ir dezaktyvuojamo objekto pavadinimas;

23.3. atlikto dezaktyvavimo metodai;

23.4. dezaktyvavimo metu naudotos asmeninės apsaugos priemonės;

23.5. dezaktyvavimą atlikusių darbuotojų išorinės ir vidinės apšvitos, jeigu ši apšvita buvo vertinta, stebėsenos duomenys;

23.6. dezaktyvuoto objekto patalpų, pastatų ir žemės dozės galios ir (ar) likutinio paviršių radioaktyviojo užterštumo lygiai;

23.7. sprendimo dėl objekto patalpų, pastatų ir žemės, kuriems nustatytas fiksuotas radioaktyvusis užterštumas, tolesnio naudojimo priėmimo data ir numeris;

23.8. dezaktyvavimo metu susidariusių radioaktyviųjų atliekų kiekis ir jose esantys radionuklidai;

23.9. dezaktyvavimo metu susidariusių radioaktyviųjų atliekų laikinojo saugojimo vieta arba data, kai radioaktyviosios atliekos buvo perduotos radioaktyviųjų atliekų tvarkytojui.

24. Objekto patalpų, pastatų ir žemės dezaktyvavimo planas ir dezaktyvavimo ataskaita

rengiami dviem egzemplioriais, iš kurių vienas egzempliorius pateikiamas Radiacinės saugos centrui.

V SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

25. Veiklos vykdytojas ir Radiacinės saugos centras privalo tvarkyti Taisyklių 22.1 papunktyje nurodytus asmens, atsakingo už dezaktyvavimo atlikimą, duomenis. Asmens duomenų tvarkymo tikslas – užtikrinti, kad radioaktyviosiomis medžiagomis užteršto objekto patalpos, pastatai ir žemė būtų dezaktyvuoti laikantis radiacinės saugos reikalavimų. Asmens duomenys tvarkomi laikantis 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) ir kituose teisės aktuose, reglamentuojančiuose asmens duomenų apsaugą, nustatytų reikalavimų. Asmens duomenys saugomi 10 metų nuo jų gavimo dienos.

Pakeitimai:

1.

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, Įsakymas

Nr. [V-819](#), 2023-07-18, paskelbta TAR 2023-07-18, i. k. 2023-14784

Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. spalio 20 d. įsakymo Nr. V-922 „Dėl Nebranduolinės energetikos objektų, žemės ir pastatų, užterštų radionuklidais, dezaktyvacijos taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo